

Комплексний і послідовний підхід у напрямках запобігання банкрутству вітчизняних підприємств дає можливість знизити до мінімуму потенційні втрати підприємств при наявності змін у ринковому середовищі та макроекономічній політиці держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами / И. А. Бланк. — К. : Ника-Центр, Эльга, 2011. — С. 346—350.
2. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств : підруч. / О. О. Терещенко. — К. : КНЕУ, 2006. — 552 с.
3. Андрущак С. М. Діагностика банкрутства українських підприємств / С. М. Андрущак // Фінанси України. — 2013. — № 9. — С. 118—124.
4. Ананченко А. Е. Банкрутство в Україні : зб. нормат. актів / А. Е. Ананченко. — Х. : Еспада, 2012. — 246 с.
5. Мараховська К. А. Науково-методичні засади державного регулювання відновлення платоспроможності (банкрутства) підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / К. А. Мараховська. — К., 2005. — 19 с.
6. Бабич Л. М. Актуальні проблеми удосконалення організаційно-методичного механізму запобігання банкрутству на підприємстві / Л. М. Бабич // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 4. — С. 71—75.
7. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 30 червня 1999 р. № 784-XIV зі змін. та допов. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
8. Бурбело О. А. Правові проблеми здійснення процедур банкрутства підприємств : монографія / О. А. Бурбело, В. Ю. Карпенко, Л. М. Чуніхіна. — Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2010. — 194 с.

УДК 368.9 (477)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ

Сокирко О.С., ст. викладач

Національний університет державної податкової служби України

У цій статті визначено основні теоретичні аспекти особистого страхування. Проаналізовано і вивчено думки провідних вітчизняних та зарубіжних вчених та запропоновано власне бачення даного питання. Введено нові та удосконалено вже існуючі поняття у сфері особистого страхування.

Ключові слова: особисте страхування, ринок особистого страхування, «диспропорція» ринку особистого страхування, «деформація» ринку особистого страхування, фінансова безпека ринку особистого страхування.

Сокирко Е.С. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ ЛИЧНОГО СТРАХОВАНИЯ / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Украина

В этой статье анализируются взгляды разных отечественных и зарубежных ученых на понятие личного страхования и его теоретические аспекты, предлагается свое видение данного вопроса. Введены новые и усовершенствованы уже существующие термины в сфере личного страхования.

Ключевые слова: личное страхование, рынок личного страхования, диспропорция рынка личного страхования, деформация рынка личного страхования, финансовая безопасность рынка личного страхования.

Sokyрко O.S. URGENT PROBLEMS OF THE THEORETICAL ASPECTS OF THE PERSONAL INSURANCE / National University of State Tax Service of Ukraine, Ukraine

In the article the main theoretical aspects of the personal insurance are defined. The different opinions and ideas of the leading Ukrainian and foreign scientists are analyzed and the author's opinion on the subject is represented. Introduced new and improved existing notion in the field of personal insurance.

Key words: personal insurance, personal insurance market, disproportions of the personal insurance market, deformation of the personal insurance market, financial security of the personal insurance market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні в Україні відносно швидко розвивається фінансовий ринок, який зумовлює розвиток відповідних секторів страхового ринку, що є його складовими елементами. У зв'язку із цим доцільно розглянути таку важливу частину фінансового ринку, як страховий ринок, а точніше – ринок особистого страхування. Згідно із Законом України «Про страхування», особисте страхування – це майнові інтереси, що пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією громадян. Саме тому актуальність проблем особистого страхування не викликає сумніву, бо зумовлена важливістю для людини її здоров'я, життя, працездатності, інших цінностей, які стосуються її безпосередньо на даний час. Важливе значення має, зокрема, також якісний рівень послуг, що надаються у цій галузі страхового ринку України. На сучасному етапі розвитку страхового ринку ми можемо спостерігати, що на ринку особистого страхування відбувається зростання страхових премій протягом останніх років, практично на усіх його сегментах. Слід зауважити, що не зважаючи на кризові явища в економіці України, ринок особистого страхування і тепер має позитивну динаміку, хоча зовсім недавно він займав одну із самих низьких позицій на страховому ринку України. Ці обставини вимагають подальшого вивчення ринку особистого страхування, а особливо слід звернути увагу на теоретичні засади формування цього ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На сьогодні страховий ринок України являє собою досить перспективну галузь, яка привертає увагу сучасних дослідників. Ринок особистого страхування є його невід'ємною частиною, яка не поступається у своєму розвитку іншим складовим сучасного страхового ринку України. З іншого боку, ринок особистого страхування вартий уваги для вивчення, оскільки він є досить молодим і перебуває, так би мовити, на початковому етапі свого розвитку. Широкий науковий інтерес становлять питання розвитку ринку особистого страхування і його теоретичні засади. Це питання широко висвітлюється в засобах масової інформації. Розробкою даної проблематики займалися ряд науковців як в Україні, так і за її межами, а саме: М. М. Александрова, В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, О. І. Барановський, А. А. Гвозденко, О. М. Залетов, Л. А. Орланюк-Малицька, С. С. Осадець, Я. П. Шумелда та багато ін. Дослідження робіт даних науковців дало змогу зробити висновок, що дана тематика не розкрита повністю і потребує більш детального опрацювання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою є дослідження теоретичних аспектів ринку особистого страхування і понятійного апарату, введення нових означень та вдосконалення вже існуючих.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Особисте страхування є основною рушійною силою та становить значну частку будь-якого страхового ринку у країнах з розвинутою ринковою економікою. Наприклад, у Великій Британії, його частка у загальній структурі страхового ринку становить – 75%, США – 80, Франції – 65%, Німеччині – 65%, Італії – 75%. Український ринок особистого страхування поки що тільки розвивається, тому на даний момент не може бути достатньо вивченим науковцями та практиками. Це, у свою чергу, вимагає проведення достатньо глибокого його аналізу.

Розглянемо, перш за все, основні теоретичні аспекти особистого страхування у викладі провідних українських та зарубіжних науковців.

Александрова М. М. зазначає, що особисте страхування – це форма захисту від ризиків, що загрожують життю, здоров'ю та працездатності людини, а також вона є однією з галузей страхування, що законодавчо закріплюються в Україні [1, с. 147].

За редакцією В. Д. Базилевича, К. С. Базилевич, особисте страхування (особове страхування) – це галузь страхової діяльності, яка забезпечує страховий захист громадян або зміцнення досягнутого ними сімейного добробуту [2, с. 81]. Авторами зазначено, що особисте страхування тісно пов'язане з соціальним, насамперед в об'єктах страхового захисту громадян. Головна відмінність між ними полягає у формуванні страхових фондів. Це визначення поняття особистого страхування є досить точним стосовно його об'єктів, але зауважимо, що соціальне страхування не є видом особистого страхування. Саме це не дозволяє повністю погодитись з даним визначенням цього поняття, яке дають автори.

На думку А. А. Гвозденко, особисте страхування – являє собою систему відносин між страховиками і страхувальниками щодо надання страхової послуги, коли захист майнових інтересів пов'язаний з життям, здоров'ям, працездатністю і пенсійним забезпеченням страхувальників чи застрахованих осіб [3, с. 70].

Залетов А. Н. стверджує, що добровільне особисте страхування – це форма страхування, в якій об'єктом страхових відносин можуть бути майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з життям, здоров'ям і працездатністю страхувальника чи застрахованої особи, які спрямовані на забезпечення соціального захисту населення [4, с. 70].

Осадець С. С. засвідчує, що особисте страхування – це галузь страхування, у якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я, працездатність та пенсійне забезпечення людини. Особисте страхування спрямоване на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ними коштів для підвищення рівня свого фінансового благополуччя. Воно є істотним доповненням до системи державного соціального страхування [5, с. 196].

Орланюк-Малицька Л. А. зазначає, що особисте страхування – передбачає страхування майнових інтересів, пов'язаних з життям, здоров'ям і працездатністю страхувальника або застрахованої особи [6, с. 51].

Шумелда Я. П. пише, що особове страхування – це страхування загальними об'єктами якого є майнові інтереси пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією застрахованої особи [7, с. 180].

Дослідження робіт цих авторів дало нам змогу проаналізувати визначення економічної сутності особистого страхування та сформулювати власну думку щодо смислового наповнення визначення досліджуваного явища.

На нашу думку, особисте страхування – це різновид страхування, об'єктом захисту якого є життя, здоров'я, працездатність та додаткова пенсія громадян (страхувальників, вигодонабувачів), що забезпечує підвищення їх захисту та загального добробуту і регламентується згідно чинного законодавства. За рахунок особистого страхування розвивається не тільки страховий ринок, а і фінансовий ринок, покращується економічний розвиток та рівень життя населення, що є безперечно важливим фактором у розвитку кожної країни. Авторське бачення відрізняється від раніше запропонованих тим, що насамперед, особисте страхування – це поняття, яке пов'язане із життям особи, тобто з наданням страхового захисту і страхового забезпечення у сфері життя, здоров'я, працездатності. Це є основні цінності в житті кожної людини. Беззаперечною складовою, яку включає особисте страхування, є страхування додаткової пенсії, яке дає змогу покращити рівень життя і добробут кожного, гарантує додатковий захист і стабільність. Це все відзначено в нашій інтерпретації означення особистого страхування.

Поняття особистого страхування пов'язане із терміном ринок особистого страхування. Вивчаючи існуючі підходи до визначення сутності ринку особистого страхування ми виявили, що значна кількість науковців не виокремлюють його у своїх роботах. Існує велике розмаїття поглядів різних вчених і багато точок зору на поняття особистого страхування як такого, але визначення ринку особистого страхування і його характеристик зустрічається вкрай рідко.

Саме тому ми визначаємо ринок особистого страхування, з одного боку, як специфічну форму економічних відносин, що виникають між суб'єктами страхування з приводу надання страхового захисту, який пов'язаний з життям, здоров'ям та додатковою пенсією громадян, та, з іншого боку, купівлею – продажем страхових продуктів, з формуванням і використанням фондів грошових коштів (резервів) і майбутньою виплатою страхового відшкодування (страхової суми, викупної суми).

Важливою особливістю ринку особистого страхування є його поділ на окремі частини(сегменти), які в сукупності складають єдине ціле.

Під сегментацією ринку розуміють поділ ринку на окремі частини (сегменти) кожен з яких охоплює більш або менш однорідні групи потенційних покупців з приблизно однаковими споживчими перевагами і стереотипом поведінки. Що стосується ринку особистого страхування, то під цим терміном ми розуміємо поділ ринку особистого страхування на сегменти, які характеризують його діяльність. До сегментів ринку особистого страхування ми відносимо наступні: страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасних випадків і пенсійне страхування. Підґрунтям такого поділу є Закон України «Про страхування» в якому визначено, що до особистого страхування відносять немайнові інтереси, які пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією. Термін сегментація ринку є ширшим за своїм смисловим наповненням, а ніж лише поділ ринку на сегменти, але ми будемо розглядати його суто в контексті поділу на види, які зазначено вище.

В умовах України, коли доходи більшості громадян низькі, рівень безробіття досить високий, а профспілки реально практично не впливають на роботодавців, для основної частини населення страхування життя та страхування від нещасних випадків більш привабливі, ніж медичне та пенсійне страхування. Якщо ще враховувати нестабільність політичної та економічної ситуацій, то стверджувати про гармонічний розвиток усіх чотирьох сегментів ринку особистого страхування не має підстав. Навпаки, можна припустити, що відносний розвиток даних сегментів протікає нерівномірно. Отже, певна нерівномірність, або диспропорція між сегментами ринку особистого страхування не може не спостерігатись внаслідок згаданих вище умов.

Під «диспропорцією» ринку особистого страхування ми розуміємо неспівставність частин системи у розвитку даного виду страхування, неспіврозмірність ринку, порушення балансу його сегментів, неефективність проведення кадрової, інвестиційної, продуктової політик тощо.

З огляду на вищезгадані причини ринку особистого страхування властива також і певна «деформація». Цей термін є значно вужчим по смислово наповненню, а ніж поняття «диспропорції» ринку особистого страхування. «Диспропорція» включає такі елементи, які не є складовими поняття «деформація» ринку особистого страхування. На нашу думку, поняття «деформація» ринку особистого страхування є складовою поняття «диспропорція» ринку особистого страхування.

Під «деформацією» ринку особистого страхування розуміємо виникнення деструктивних елементів його структури у напрямку видів, сегментів і неналежного їх функціонування взагалі. Це впливає з недосконалою законодавчою бази у галузі страхування та існуючої можливістю страховиків займатись справами, які є привабливими на даний момент часу, але які не належать до напрямку їх основної діяльності.

Поняття «диспропорції» та «деформації» ринку особистого страхування вказують на те, що ринок особистого страхування може мати певні проблеми, які несприятливо впливають на його розвиток. Вважаємо, що ці негативні явища можуть становити загрозу для його фінансової безпеки в цілому, тим більше, що фінансова безпека ринку особистого страхування є важливою категорією, яка досить повно характеризує його стан і перспективи на сьогодні.

Під фінансовою безпекою ринку особистого страхування розуміємо такий рівень забезпеченості і захищеності страхових компаній фінансовими ресурсами, який би дав їм змогу в разі потреби повністю відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне їх функціонування [8, с. 40; 9, с. 38; 10, с. 38].

Розглянувши в широкому розумінні поняття особисте страхування, ринок особистого страхування, його «диспропорцію» і «деформацію» та фінансову безпеку ринку особистого страхування слід відмітити і те, що цей ринок має високий ступінь впливу на соціально-економічний розвиток держави в цілому. Раніше ми розглядали певні чинники, які впливають на функціонування даного ринку. Зауважимо, що ці чинники не тільки мають вплив на ринок, а і на соціально-економічний розвиток держави, так як вони безпосередньо пов'язані із споживачами цих послуг на ньому.

Ринок особистого страхування має вплив безпосередньо на споживачів цих послуг тому, що співпрацює з ними. Він є частиною соціальної політики держави, яка проводиться не на належному рівні і не може бути ефективною. Для успішного її проведення в державі є всі регулятори впливу. Питання полягає в іншому: ресурси, які зосереджені в її «руках» використовуються нерационально і тому, не дають бажаних результатів. Не можна стверджувати, що в цьому напрямі не відбувається змін, виконуються певні соціальні програми, але це поодинокі випадки. На сьогодні дана тема є досить актуальною і широко висвітлюється в засобах масової інформації. Її слід не тільки обговорювати, але й здійснювати практичні кроки у даному напрямку. Насамперед, ринок особистого страхування може слугувати досить ефективним реалізатором соціальної політики держави. Перш за все, шляхом введення страхової медицини, яка спростить користування даним видом послуг. З одного боку, це дозволить покращити стан медичних закладів і надання медичних послуг, з іншого, – забезпечить уникнення хабарництва в цій галузі та підвищить рівень надання послуг у сфері медичного обслуговування. На нашу думку, дуже важливим аспектом цього питання є те, що ці кроки дадуть серйозний поштовх для розвитку медичного страхування в Україні. Це дозволяє стверджувати, що ринок особистого страхування є важливою складовою частиною соціально – економічного розвитку держави. Інші види особистого страхування також є важливими компонентами особистого страхування. Сюди відносяться: страхування життя, пенсійне страхування і страхування від нещасних випадків. Из вищенаведених трьох видів особистого страхування найбільшого розвитку набуло страхування життя. Слід зазначити, що не тільки медичне страхування є соціально спрямованим видом особистого страхування, ним є і пенсійне страхування. Часто обговорюється питання належного забезпечення людей пенсійного віку, адже більшість з них у нашій державі живуть за межею бідності, отримуючи мінімальну пенсію. Слід приділити увагу і зосередитися на тому, яким чином змінити цю ситуацію на краще. Звісно, введення Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» повинно було вирішити проблему, але вирішило її лише частково. У ньому є певні недоліки, які вимагають усунення. Належний розвиток ринку особистого страхування забезпечить позитивні зрушення за рахунок впливу не тільки на стан страхового ринку, а і на соціально-економічний розвиток держави в цілому.

ВИСНОВКИ

Сформульовано означення таких важливих понять, як особисте страхування, ринок особистого страхування, «диспропорція» ринку особистого страхування, «деформація» ринку особистого страхування та фінансова безпека ринку особистого страхування. Використання об'єктивно існуючої

сегментації, «диспропорції» та «деформації» ринку особистого страхування дозволяє системно та обґрунтовано проаналізувати його динаміку та зробити висновки про порушення балансу між сегментами цього ринку, ефективність проведення кадрової, інвестиційної, продуктової політик, наявність деструктивних елементів серед сегментів цього ринку (існування порушень у сегментації та належному функціонуванні цих сегментів). Рівень забезпеченості та захищеності страхових компаній фінансовими ресурсами може бути оцінений на основі аналізу фінансової безпеки ринку особистого страхування.

Ця тематика дискутується серед наукових кіл, але потребує додаткових досліджень. Насамперед, це стосується стану ринку особистого страхування та його сегментів. Саме тому зауважимо, що тема залишається відкритою для подальших дискусій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрова М. М. Страхування : навч.-метод. посіб. / Марина Михайлівна Александрова. — К. : ЦУЛ, 2002. — 208 с.
2. Страхування : підруч. / [Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Пікус Р. В. та ін. ; під ред. проф. В. Д. Базилевича]. — К. : Знання, 2008. — 1019 с.
3. Гвозденко А. А. Основы страхования : [учеб. для студ. вузов по курсу "Основы страхования"] / А. А. Гвозденко. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Финансы и статистика, 2003. — 318 с.
4. Залетов О. М. Убезпечення життя : монографія / О. М. Залетов. — К. : Міжнародна агенція "BeeZone", 2006. — 688 с.
5. Страхування : підруч. / [Осадець С. С., Артюх Т. М., Бабко В. Л. та ін.] ; під ред. проф. С. С. Осадця / Київський нац. економ. ун-т ; Укр. фін.-банк. школа. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К. : КНЕУ, 2006. — 599 с.
6. Страхование дело : учеб. для нач. проф. образ. / [Орланюк-Малицкая Л. А., Алексеев Л. О., Аленичев В. В. и др. ; под ред. Л. А. Орланюк-Малицкой]. — М. : Изд. центр "Академия", 2003. — 208 с.
7. Шумелда Я. П. Страхування : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Я. П. Шумелда. — [2-ге вид., розш.]. — К. : Міжнародна агенція "Бізон", 2007. — 384 с. — (Серія "Бібліотека страхування").
8. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський ; Київ. нац. торг.-економ. ун-т. — К. : КНТЕУ, 2004. — 760 с.
9. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко ; Київський нац. торг.-економ. ун-т. — К. : Вид. центр КНТЕУ, 2001. — 310 с. — Альтернативна назва : Фінансова безпека держави / М. М. Єрмошенко. — Бібліогр. : С. 290—308.
10. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави : навч. посіб. / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.